

288F

מוכירות הממשלה

טאטארמה

סודי
עיון מס' 1 מתוך 2

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתיישבות
י"ג בחשוון תשל"ה-29.10.74

נכחו השרים: י. גלילי - יו"ר, א. אוזן, י. אלון, ש. הלל, א. ידליון, מ. קול.

בעדרו השרים: א. יריב (בחול), א. עופר, ש. פרס, י. רבינוביץ, ש. רוזן.

נכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: מ. בראון, ר. ויץ, ח. פינקלשטיין, י. קלארמן, מ. קרובה, ע. שפירא.

בעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: א. ל. דולצין, ר. יגלום, פ. ספיר.

משתתפים נוספים:	ג. אבנר	-	מזכיר הממשלה
	א. ביידיץ	-	מינהל מקרקעי ישראל
	ש. דיבון	-	משרד החוץ
	ד. ויינשל	-	משרד השיכון
	ש. טולדנו	-	משרד ראש הממשלה
	מ. נצר	-	משרד הבטחון
	ש. צילאג	-	משרד האוצר

מטעם הסוכנות היהודית: א. אדמוני, י. צור, א. רוזבמן, י. שמיר.

א. ליסנסקי - מזכיר הועדה

סדר היום: הת/1. פתוח צפון מערב ים-המלח - סכום הדיון
הת/2. המעוטים בתוכנית הפיתוח של הגליל ההררי

עמ' 2
עמ' 3

/פיתוח

רשמה: לאה דורקד

בפרוטוקול זה 2 דפים

פיתוח צפון מערב ים-המלח - סיכום דיון

הח/1

השר י. גלילי : אני פותח את הישיבה. אני מברק את חבר הועדה אלון, סגן דה"מ ושר החוץ, שהיתה בשעתו יו"ר הועדה שלנו. והברכה לא באה, אלא כדי להבטיח את השתתפותו הרצופה.

לפני שאנו נגשים לנושא, אנו חייבים באיזה אקט פורמאלי. כזכור לכם, קיימנו ישיבה ב-27 לאוגוסט, בה אנו סיפלנו בתכנית לפיתוח צפון מערב ים-המלח, והיתה תמימות דעים באשר לאישור התכנית, אלא שאחד מחברי הועדה, השר שלמה רוזן, ביקש להתייעץ חבריו ומשום כך ביקש לדחות את ההצבעה לישיבה נוספת. אני באתי איתו בדברים וקיבלתי ממנו תשובה לשאלה אליה הוא התייעץ עם חבריו, באמרו לי שהוא מסתייג מתכנית בתכנית. לא שמעתי ממנו כי הוא מערער על החלטת הועדה לפני ישיבת הממשלה. אנו נערוך עתה אצאצ הצבעה כדת וכדין ואני ארשום בפרוטוקול את הסתייגות השר שלמה רוזן. אני שמח על כך ששלמה רוזן לא מצא לנכון לבסס את ההסתהיגות שלו, אך אם תאמצו את האינטואיציה הפוליטית, לא תתקשו לא להבין את טעמי ההסתהיגות שלו.

אם כן, אני מבקש כי נגיש להצביע לאישור תכנית האב לפיתוח צפון מערב ים-המלח, כפי שהוצגה בישיבה ב-27 לאוגוסט. (הרב בעד. התכנית אושרה.)

מ ח ל י ט י ם : לאשר את תכנית האב לפיתוח צפון מערב ים המלח כפי שהוצגה בפני הועדה להתיישבות ביום ט' באלול תשל"ד (27.8.74).

המעוטים בתכנית הפיתוח של הגליל ההררי

הח/2.

קשר י. גלילי : יש החלטה, להביא לישיבה זו נושא שאינו שגור

בדיוני הועדה שלנו, והוא נוגע לבעיות של

האוכלוסיה הערבית בגליל. אנו הגענו אל הסוגיה הזו ב-2 נתיבים :

1. התחלת השיון בועדה שלנו בנושא התכנית לפיתוח הגליל ההררי .
 כזכור, הוגשה בפנינו תכנית כזו, שבסיכומה אנו קבענו כי
 מסקנותיה חייבות להתייחס גם להפחתת האוכלוסיה הערבית בגליל
 המערבי. אנו מתכוונים לשנות את היחס המספרי של האוכלוסיה
 היהודית שהיא עכשיו בבחינת מיעוט לעומת האוכלוסיה הערבית
 אא ורוצים בתמריצים להגדיל את האוכלוסיה היהודים במרחב. אך
 אנו רוצים להשות זאת תוך כדי דאגה מכסימאלית לסיפוק הצרכים
 של האוכלוסיה הערבית - ובזה יש בעיות די רציניות הנוגעות
 לבעיות ההתיישבות.

2. בממשלה התחיל בשעתו דיון בנושא המיעוט הערבי בכלל, לפי בקשת
 השר קול. הדיון לא הושלם, אך אנו חשנו לנושא הזה עם תכנית
 השיכון שהוצגה ע"י שר השיכון בשבוע זה. זו תכנית שכון
 כוללת, המתייחסת גם למרחב הגליל שאנו מספלים בו באריכות,
 ושוב נחקלנו במגמות העיקריות הנוגעות בנושא.

אני באתי בדברים עם סר טולדנו, וגם ביקשת
 מאגמון להפגש עימו, והזמנתי אותו להציג את הנושא בישיבה הזו, כאשר
 הנני מקווה כי בדבריו יהיו מסקנות לגבי מבנות הפעולה שלנו, כאשר
 בהתאם לדיון שיהיה פה, אנו נחליט האם נגיש לממשלה המלצות בנדון.
 אנו לא מוסמכים להחליט בנושאים אלה. אין ועדת השרים מוסמכת
 לכך. אני מקווה כי גם אנשי הסוכנות יהיו בדיונים אלה, משום

השר י. גלילי*

שהדאגה הציונית היא דאגתם גם כן.

בסיום הדיון אנו נראה האם אנו יכולים
להמליץ המלצות. אני מקווה שנוכל וכי הדבר הזה יעזור גם לתכניות
שאנו מעוניינים בהן וגם לנושא בכללותו.

מר ש. טלדנו : בגליל יש כ-200 אלף מיעוטים, ביניהם 130 אלף
מוסלמים, 20,000 בדואים, 40,000 נוצרים,
25,000 דרוזים ו-5,000 צ'רקסים ואחרים. הם מאוחדים ב-3 מרכזים
עיקריים - נצרת, כרמיאל ומעלות. בנצרת יש כ-40,000 תושבים ערביים,
בשפרעם כ-11,000, שהן שתי הערים העיקריות, כאשר, בנוסף לזה יש עוד
כ-75 כפרים מוכרים, ביניהם 2 גדולים - סכנין וחמרה, בהם יש קרוב
ל-10,000 נפש. כמו כן יש עוד קרוב ל-25 ישובים קטנים, שאינם מוכרים
כישובים ואינני יודע האם לקרוא להם כך, כי המדובר במספר משפחות אשר
תפסו להם חלקות קרקע במקומות שונים וגרים בה במבנים אצאצא רעועים.

מבחינת הריבוי הטיבעי בקרב האוכלוסיה הזו,
הרי הדרוזים נמצאים כאן בראש הסולם עם 42 לאלף, אחריהם באים המוסלמים,
כאשר הנוצרים מצויים אחריהם במרחק רב מאוד עם 24 לאלף. אתחזיות
הריבוי הטיבעי לשנות ה-80 קצת שונות ממה שמופיע בחוברת. לפי החוברת,
האוכלוסיה הערבית תכפיל את עצמה לקראת 1990. התחזית שלנו, המבוססת
בעיקרה על הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בעיקר לגבי הילודה בסקטור
הערבי, היא פחות פסימית. אצא חושבים כי הם מכפילים את עצמם את
עצמם אחת ל-26 שנים. הריבוי הטיבעי בקרב האוכלוסיה הערבית במדינה
בכלל, וגם בגליל, נמצא בתהליך של ירידה, והתהליך הזה ימשיך ואולי
יגיע לשיאו בשנות ה-90, וזאת עקב התפוררות המסגרת החסולתית, עליה

מר ש. טולדנו

רמת ההשכלה ועליית רמת החיים אשר הביאו בהחלט לפיריון קטן יותר, ולפני הערכתנו, לקראת שנות ה-90, הוא לא יהיה רחוק מזה של האוכלוסיה היהודית. אם נסתכל על השנים האחרונות, הרי לפני 3 שנים הריכוז הטיבי היה 45 לאלף, היום הוא הגיע ל-42 לאלף, והוא הולך ויורד.

מבחינת ההגירה, ההגירה אינה משמעותית.

כלומר, יציאת האנשים ממדינת ישראל, לפני שנתיים הייתה של קרוב ל-300 - 400 נפש מבין האוכלוסיה הערבית, וכך בשנה שעברה, זו אגירה שאפשר לאמדה ב-10-12 ימי ריכוז טיבעי.

עם זאת, יש להוסיף לריכוז האוכלוסיה את הגורם החשוב של נשואי התערובת בין ערביים מישראל עם נשים מהגדה ומארצות ערב. מקרים אלה מגיעים לכמה מאות בשנה, כשבכל המקרים, האשה עוברת לגור במדינת ישראל. בדרך כלל, המעבר הוא מהגדה לכפרים בישראל, או לנצרת ועכו. ריכוז הנשואים עם נשות השטחים המוחזקים הוא בעליה משום שהמותר שם הוא נמוך הרבה יותר. ב-4,000 ל"י, אפשר לקנות ברצועה אשה צעירה ויפה. לכן ישנה קנייה של נשים בגדה ~~אחרי~~ וברצועה והן עוברות לגור במדינת-ישראל, מקבלות תעודת זהות ישראלית וכך יש לנו משפחה נוספת בישראל.

מה באשר לנשואי תערובת עם יהודים?

השר מ. קול :

מספר נשואי התערובת עם היהודים הוא קטן

השר ש. טולדנו :

מאז 48, כאשר ב-99% האישה היא יהודיה

והגבר הוא מוסלמי או נוצרי, כאשר האשה עוברת לגור עם בעלה בכפר

והיא אבודה מבחינה יהודית. מאז 48 היו 500 - 600 מקרים וזה

לא מספר רב במיוחד.

לקראת שנות ה-90, אחוז הנוצרים בקרב

אוכלוסיית המיעוטים ילך ויקטן, וזאת מ-2 סיבות:

1. הריבוי הטיבעי שהוא יותר נמוך אצל הנוצרים מאשר אצל המוסלמים והדרוזים.

2. 50% מההגירה היא של נוצרים, בשעה שהם מהווים רק 20% מהאוכלוסייה, אם כן, אחוזם יהיה קטן יותר.

תעסוקה - החקלאות, שהיתה מקור הפרנסה העיקרי

עד קום מדינת-ישראל, הפכה להיות מקור תעסוקה שאינו עיקרי, כאשר רק 17% מקרב האוכלוסייה הערבית בגליל מתפרנסים על חקלאות, כאשר יתרם מתפרנסים מעבודה שכירה. יש כ-30,000 - 35,000 שכירים ערביים, אשר נוהרים יום, יום מהכפרים למרכזי תעסוקה יהודיים וחוזרים אל הכפרים בערב, או בסוף שבוע. במדינת ישראל, בקרב האוכלוסייה הערבית, לא קיימת מגמה של מעבר למגורים באזורי התעסוקה וזאת משני טעמים:

1. חוסר נכונות לקליטתם במרכזים יהודיים.

2. חוסר נכונות מצידם לעבור ולגור בסביבה יהודית.

אנו לא צופים שינוי במבנה הזה של

התעסוקה. החקלאות תמשיך להיות מקור פרנסה שאינו העיקרי, כאשר התעסוקה השכירה תהווה מקור תעסוקה דומיננטי של האוכלוסייה הערבית בכלל ושל האוכלוסייה הערבית בגליל בפרט.

האם ישנה מגמה של נתינת אמצעים, בקמת

השר י. גלילי :

בתי-חרושת במקומות הישוב הערביים?

סר ש. טולדנו :

ב-3-4 השנים האחרונות הצלחנו להקים קרוב

ל-50 מפעלי תעשייה בכפרים הערביים - דבר שלא

היה קיים קודם, כאשר כמעט בכל המקרים, בעלי המפעלים הם יהודיים והפועלים הם ערביים. כ-8,000 - 10,000 פועלים ערביים עובדים במפעלי תעשייה בכפרים, כאשר קרוב ל-30,000 יוצאים לעבודה ב-3 ענפים עיקריים: בנין, מוסכים ומסעדות, בעיקר בחיפה, עכו ונהריה, כאשר חלקם מגיעים גם עד חדרה, פתח-תקוה ותל-אביב. אנו לא צופים שינוי במצב זה, גם אם הכוונה להרבות במפעלי תעשייה בתוך הכפרים.

דיוור - קיימת רוחה כלכלית בסקטור הערבי.
גדולות

קיימת תעסוקה מלאה, כאשר בניים צעירים ממשפחות אצא, יוצאים מחוץ לבית, משתכרים יפה ומוציאים פחות מאשר צעירים יהודיים. היות והחמולה הולכת ומתפוררת, בולט הרצון להנתק מהחמולה ולבנות בתים בנפרד, ובכפרים הערביים, אנו עדים להתפשטות לשטח ולא לגובה, כי יותר ויותר זוגות צעירים רוכשים להם חצי דונם בנפרד מהחמולה ובונים להם שם בית קטן. בחלק גדול מהכפרים, ההתפרדות וההתפשטות הגיעה היום למצב שאי-אפשר להמשיך בה יותר. כאשר לרשיונות הבניה, זהו שטח פרטי ומשהוא מבקש רשיונות בבניה, הוא מקבל אותו אם השטח אושר לבניה ע"י משרד הפנים. בעבר היו שטחי בניה קטנים והם בנו בעצמם, שלא כחוק. אנו הגענו אז למצב שהיו כ-4,000 מבנים שלא כחוק. ואז משרד הפנים הגיע למסקנה נכונה, כי צריך לתת לגייסימציה לאותם מבנים שנבנו שלא כחוק, כי לא היה טעם להתחיל בהריסתם, ובמסגרת חוקית הרחיבו את תחומי הבניה. עם זאת, ברצוני לציין, כי בשל מיעוט השטחים לבניה לרוחב, עלה מחיר הקרקע במידה ניכרת, והיום מגיע מחיר דונם אדמה בטירה ובמשולש לכ-150,000 ל"י. הוא הדין בנצרת. מחיר הקרקע עלה משום הביקוש אצא הרב לקרקע, עקב הרצון להנתק מהחמולה ולבנות בנפרד ולא בגובה. אחת ההמלצות שאני מגיע אליה היא, כי מוכרחים להלחם בנטייה אצא לבנות לרוחב, וגם נראה לי, כי בקרב הציבור הערבי המשכיל אפשר למצוא כאלה

מר ש. טולדנו

המוכנים לעבור לגור בבתים גבוהים. כלומר, המצב בדירור נובע מהמצב הכספי הטוב, הרצון להנתק מהחמולה ולגור בנפרד ונכונות לעבור לבניה בגובה.

השר י. גלילי : האם הבנייה היא בהגבלה לריכוזי אאאאאא

הטבעי?

מר ש. טולדנו : היא לא מדביקה את הריכוזי הטיבעי מחד, ואת

הרצון להנתק מהמשפחות מאידך.

במישור הפוליטי - הלאומנות היא כהליך של

התגברות, במדינת ישראל בכלל ובגליל המערבי בעיקר. רק"ח הולכת ומתחזקת, כאשר המפלגות הציוניות בקרב הערבים הולכות ונחלשות. אני לא רוצה לתת תחזית קודרת, אבל אני חושב שהאידייליה הקיימת היום בגליל, בה הכל שקט ורגוע ואין הפגנות ושבתות, לפי דעתי לא תמשך לטווח ארוך. כמובן שהיא פונקציה של מה שיהיה בצד השני, במחסנו עם מדינות ערב, אבל אנו צופים הדרדרות סמטית והתגברות הלאומנות, אשר תביא להגדלת החלל ביחסים בין היהודים לערבים, במדינה בכלל ובערים המעורבות בפרט. אנו מאוד פסימיים במישור הזה.

באשר למדיניות שלנו, כמה שנוגע לנושא

שועדת השרים מטפלת בו, הרי המדיניות שלנו היא - מעבר הערבים מהכפר אל העיר. אנו מעדיפים כי הערבים יעברו לגור בריכוזים עירוניים במשולש ובגליל, גם בערים מעורבות. זה לא אומר, שאנו לא ערים לבעיות שההיינה כאשר הערבים יבואו לגור בערים, לפתח בין 2 האוכלוסיות ולנשואי התערובת, אבל במקטור הערבי אין פתרון טוב ורע, אלא רע יותר ורע פחות, וכל כוונה אחרת, יהיו בה עוד יותר נקודות לא טובות. לכן הגענו למסקנה כי עדיף שהערבים מהגליל

מר ש. טולדנו

ומהמשולש, יבואו לגור בחיפה, תל-אביב, אצאצא יפו ורמלה, ולא בעכו ששם הצפיפות היא מאוד גדולה. הסי יעברו כאשר יהיה התמריץ הקרקעי, הכספי והדירור הנאות. אנו הגענו למסקנה כי טוב שיהודים וערבים יחיו זה בצד זה ולא זה בתוך זה. הנסיון שלנו בעכו, משכונת וולפסון, הוא אינו טוב. אין זה טוב, שבבית אחד, בקומה אחת יחיו ערבים ובקומה שניה יהודים. תאורטית, זה טוב שיהיה שילוב, אבל מעשית, איננו חושבים כי זה טוב שיהודים וערבים יחיו זה בתוך זה. לכן בהחלט טוב שתהיינה שכונות ערביות בתוך הערים היהודיות. ואני מאוד ממליץ, שלחיפה למשל, ששם האיזון הדמוגרפי הוא לטובת היהודים, כי אנו נעשה מאמץ להעתיק לשם ערבים מהגליל.

זה נושא אחד באשר למגמה של מעבר ערבי מהכפר

אל העיר ויש לנו סיבות די חותכות מדוע אנו חושבים כי זה יפתור בעיה.

מר ד. ווינשל : מדוע הרעיון הזה עדיף, אם בכלל, על אצאצאא הפתרון של פיתוח ערים ערביות קיימות, או בניית עיר ערבית נוספת? האם זה פתרון רע יותר מזה שהזכרת, או שסא הוא לא בעדיפות?

מר ש. טולדנו : מבחינת איכלוס הגליל, הפתרון הטוב ביותר הוא יציאה מאזור הגליל לאזור שהוא מחוץ לגליל. אם אפשר להעתיק ערבים לאזור חיפה, הווה אומר - הוצאתם מאזור הגליל. האפשרות השניה היא עיר אחת בשולי הגליל. כלומר, אם נשאלת השאלה מה עדיף - 20 ריכוזים ערביים קטנים המפוזרים בגליל, או ריכוז בעיר אחת גדולה של 20,000 נפש, אני בעד האפשרות השניה. כלומר, אני בעד להקים עיר אחת או שתיים בשולי הגליל, אשר תקלוט את עודף ריכוזי האוכלוסיה מתוך הגליל.

מר ש. טולדנו.

נושא נוסף - אנו מעדיפים כי האוכלוסיה
הערבית תגור במסגרת מועצות אזוריות יהודיות בתוך הגליל, ולא
במסגרת מועצות נפרדות - ואני אומר את הרצוי, כאשר אעבור למצוי
אח"כ, שהוא מאוד רחוק מהרצוי.

אנו מעדיפים בנייה לגובה ולא לרוחב.

אנו חייבים ללכת לתכנון המשפחה. זה בהחלט
צעד שעד היום לא נעשה. האוכלוסיה הערבית אפילו רוצה בזה. חלק
מהם הגיעו למסקנה כי יש צורך בתכנון המשפחה, ואני אניד למה אנו
צריכים לעסוק בזה.

אשר למצוי - יש התנגדות כוללת, הן מצד ראשי
המועצות היהודיות והן מצד האוכלוסיה היהודית, לקלוט אוכלוסיה
ערבית - וזה לא משנה מהי הגישה המפלגתית - הם ערבים והם לא רוצים
ערבים נוספים בשכנותם. היה לנו נסיון עם שיח' דנון, אצא כשרצינו
להביא כמה עשרות משפחות ערביות המפוזרות בגליל ולהכניסן לשם במסגרת
המועצה האזורית געתון, ואנשי המועצה האזורית אמרו - "על גופנו".
כך שאפשר להגיד כי הם מסרבים כרגע לקלוט בסביבתם אוכלוסיה ערבית.

דבר שני - האוכלוסיה הערבית - גם הם לא ששים

לעבור לאזור יהודי, הן מסיבות חברתיות והן מסיבות אחרות. אבל לפי
דעתי, ניתן להתגבר על זה, אם יהיו התמריצים האחרים.

התנחלות הנדואים - יתכן שמה שאנו עושים היום,

למעשה עומד בסתירה למדיניות שקבענו, האומרת שהרצוי וכדאי הוא להוציא

מר ש. טולדנו

את הערבים לחיפה וסביבתה ואף לריכוזים אחרים בשולי הגליל. במקום זה, אנו משקיעים 28 מליון ל"י להתנחלות הבדואים, מהם 17 מליון ל"י להתנחלות בגליל, שפרושה קירקוע יתר לאזורים בהם הם גרים. עשינו זאת, כי אצא הבדואים הם לא ציבור, שלעניות דעתנו, יעתיק את מקום מגוריו לערים. מאחר שציבור זה מפורז צאצא בקרוב ל-25 מקומות, אמרנו כי עדיף לרכז אותו ב-11 ישובים מתוכננים ומבוקרים מאשר בתפוזת של 25. כלומר, ההחלטה באה בגלל הידיעה שהם לא יעברו לערים מעורבות ובגלל העובדה שהם בתפוזת גדולה.

השר ש. הילל : יש בדואים בלוד אשר נקלטו לגמרי לא רע.

השר ש. טולדנו : אלו היו שכירים אשר עבדו באזור תל-אביב ולא בדואים נוודים. השבטים של שיח-חמד ואחרים לא יעברו לגור ליד רמלה.

השר י. גלילי : איזה פורום החליט על הקצאת 28 מליון הל"י?

השר ש. טולדנו : הממשלה החליטה על הקמת ועדה בין-משרדית שתחליט בנושאים הללו, והועדה ברשותי החליטה על הריכוזים. זה היה לפני 9 שנים ואז קבענו 4-5 התנחלויות בנגב ו-9-11 התנחלויות בגליל והמאורע מתמשש עכשיו הלכה למעשה.

דבר שני, שנעשה בסתירה כביכול, הוא עניין הקמת המפעלים בכפרים הערביים. כי ככל שיוקמו יותר מפעלים בכפרים הערביים עצמם, יש להניח כי אוכלוסית הכפרים לא תעתיק את מקום מגוריה לערים. אך התשובה להנחה זו היא כפולה: קודם כל, אנו חוששים לגורלם של 35,000 הערבים העובדים בחיפה ובתל-אביב ברגע של מיתון.

למה זה קשור לצורת ההתיישבות שלהם?

מר ס. בראון :

התשובה פשוטה היא - שום האדם, ויהיה זה

מר ש. טולדנו :

האופטימי ביותר, אצנו מאמין כי את כל הריבוי

הטיבעי ניתן יהיה להעתיק למקום אחר, כך שמימלא ישארו ריכוזים
ערביים שנצטרך למצוא להם תעסוקה. 50 המפעלים מעסיקים 8,000 -
10,000 ערביים, ואין ספק שגם אם יקימו עוד 50 מפעלים אשר יעסיקו
צאצאצאצא עוד מספר כזה, יהיה ציבור שצריך יהיה לעבור למקומות
אחרים.

לכן, הצעותינו הם : קודם כל, להציע הצעה
קונקרטית להעסקת מצוריהם של קרוב ל- 3000 - 4000 משפחות ערביות
מאזור הגליל לחיפה והסביבה.

אנו מדברים רק על עידוד ותמריצים ולא

השר י. גלילי :

העסקה ספציפית.

אצ ודבר שני - להקים עיר אחת או שתיים.

מר ש. טולדנו :

יש הצעות לגבי מאגר שכנו הוואז עליה, אך

החלטה מעשית עוד לא היתה. (מאגר נמצאת 5 ק"מ מכביש עכו-צפת).
התכנית כפי שהוצעה בהצעת שר השיכון היא של הפקעת 2,000 דונם
מערבים לערבים, אך יש צורך להחליט האם זה מאגר בלבד, או מאגר
ושפרעם, או שפרעם בלבד. צריך לרכז לשם בעיקר את הערבים הגרים
בישובים לא מוכרים ואשר תופסים קרקע של מינהל מקרקעי ישראל ולא
קרקע שלהם.

הנסיון שלנו מורה, כי בערים הגדולות, הרגש
הלאומי גובר. משראינו את תוצאות הבחירות האחרונות, דווקא בכפרים,
רק"ח היתה בירידה ואילו בערים רק"ח היתה בעליה. כלומר, ידוע לנו
שאם נצופף 20,000 ערבים בעיר אחת, רמת הלאומנות תהיה גדולה יותר,

מר ש. טולדנו

אבל שוב, הסה"כ הוא עד*ף.

משרד הפנים צריך להגיע להחלטה גדולה כי חסל סדר ההתפרסות לשטח וכי מוכרחים להגיע לבניה לגובה. יש נכונות בקרב הזוגות הצעירים לגור בשיכונים של 3-4 קומות - וזה דבר העשוי לפתור בעיה גדולה.

מ.ס. בראון : האם המשפחות האלה תהיינה נכונות לגור בריכוזים יהודיים.

מר ש. טולדנו : כאן, מיא שחופס קרקע לא לו, הוא גר בישוב
שלא כחוק. אני חושב שאנו צ נעמוד בפני
דעת הקהל אם נאמר כי אנו מקימים לבם שכונות בנפרד. בתנאי כזה
זה גם הגיוני וגם צודק, ואני איני חושב שהם לא ירצו.

סר י. קלארמן : אמרת מר טולדנו, כי יש סימנים של יציאה מהארץ, ירידה, הגירה, האם אפשר אלא לדעת מהם המניעים?

[illegible]

השר י. אלון : יש משמעות לעובדה שהינם נוצרים.

מר י. קלארסן : הייתי מוצא ענין לוא הייתי יודע את המניעים.

מר י. קלארמן

אמרת ביחס לאוכלוסיה המעורבת, כי היהודים אינם רוצים. קודם כל, מה פרוש - היהודים אינם רוצים? כאן לא היה משאל עם? כנראה שהיתה שיחה איתם והבאת את הנימוקים שלך, ואמרת מבחינה לאומית, מהם הנימוקים הנגדיים.

כמו כן אמרת כי הערבים אינם רוצים - ואני יכול להבין את הערעורים שלהם. אבל אם שני הצדדים אינם רוצים, איך אתה סבור, שאפשר יהיה להתגבר על מה שאתה מציע?

מר י. צור :

הייתי רוצה לשמוע ממך משהו על מצב המנהיגות בתוך האוכלוסיה הזו. כאשר אני מבין כי המטבע השחוקה שלנו, של האפנדים כבר אינה קיימת - משה היא בכל זאת מורכבת ובאיזו מידה יש לה השפעה על האוכלוסיה. האם יש לה אפשרות לרכז את ההשפעה בכיוונה היא ע"י חדמייתה באוכלוסיה המקומית, או שנוצר מצב שאין לה שליטה?

מר מ. בראון :

דיברת על נישואים בין בנות הגדה לערביי ישראל, האם תוכל לספר בכלל על היחסים בין ערביי הגדה לערביי ישראל אחרי 6-7 שנים של מגע. לאן נושבת הרוח?

דבר שני - הייתי רוצה לשמוע קצת יותר נחומים על הבעיות של המתחים הסוציאליים - חברתיים לגבי אמצעותם ערביים שמגיעים לעבודה במקומות ישוב יהודיים.

השר מ. קול :

אתה דיברת על התגברות הלאומנות. עכשיו הצעיר הערבי מקבל את חינוכו בבית"ס התיכון בישראל, אך אין לו סיכוי להגיע בישראל לפרנסות המתאימות לפי המקצועות אותם הוא לומד באוניברסיטה ובבית"ס התיכון והוא בדרך כלל צריך

השר מ. קול

צריך ללכת לאגף לעבודות שלא תמיד מתאימות למקצועות שבוא למד אותם (ושאת עפ"י סקר שנעשה ע"י המכון הטכנולוגי). אילו היתה מדינת ישראל מקדישה משאבים ומחשבה כיצד לשלב את הדור הצעיר הערבי שנולד במדינת ישראל במקצועות המתאימים להם במפעלי תעשייה ונותנת להם אפשרויות ואחגרים בתוך מדינת ישראל, האם לדעתך זה היה משפיע על הלך המחשבה שלהם לכיוון של מתינות ויביא להרגעת אותם זרמים קיצוניים של ערבים השטים בים המדיניות המסויימת. בעובדה שבמשך 25 שנה לא הגענו בכלל לאיזון מחשבה בתחום הזה, לאיזה תכנון - הצעיר יוצא מהכפר, לומד, ואינו רוצה לחזור לחקלאות והוא בבחינת חוטב עצים ושואב מים עם רווח טוב - כי יש עבודה בבנין. אני שואל; איך אתה מעריך את ההתפתחות, אילו ההיבט מתכננים את הדברים האלה ומה אתה מציע לעשות? אתה דיברת על שיכון ובנייה ודברים דומים. חיפה לא רחוקה משפרעם וגם השטחים קרובים, כך שהעניינים הם ידועים. היינו רוצים לדעת קצת יותר, על ההתפתחות בכלל של הערבים במדינה והתפתחות היחסים בינינו לבין האוכלוסיה הערבית?

אתה דיברת על הדרוזים והערבים ביחד ובלעת את הדרוזים בנשימה אחת. נדמה לי כי הבעיות אצל הדרוזים הן אחרות. אני רוצה לשמוע ממך; איך אתה רואה את בעיות הדרוזים והאם לפי דעתך הן שונות מאלה של המיעוט הערבי, כשם ששונות הבעיות של הנוצרים מאלה של המוסלמים? איך אתה רואה את ההתפתחות הזו, גם מבחינת התסכול והאכזבה בקרב האוכלוסיה הדרוזית הצעירה והנסיון למרוד נגד הממסד הזקן של השיח' טריף, שעדיין מדינת ישראל הסוציאליסטית אוהזת בזקנו ואינה מרפה ממנו?

השר י. גלילי: אני מוסמך לקבוע שזקנו של השיח' טריף אינו מעורב בסוציאליזם של מדינת ישראל.

השר י' גל י' ל י'

יש לי שאלה למשרד השיכון - מהי בכל זאת תשובתך הכנה, אם ישאלו מדוע בתכנית הגדולה של משרד השיכון ל-5 השנים הבאות, לא נכלל הסקטור הערבי?

הערה : גם לא נכלל הסקטור הכפרי היהודי.

השר י. גלילי :

על זה יש תשובה ואני שמעתי הבורק
כי ישנה תכנית גם לגבי הישובים הכפריים;
המושבים והקיבוצים.

מר ד. ווינשל :

מר ד. ווינשל : התכנית שהגיש שר השיכון לממשלה, נוגעת לאוכלוסיה העירונית בלבד במדינת ישראל, ובכל שהאוכלוסיה הערבית נוגעת לענין, היא מוצאת את מקומה בחוק התכנית. בתכנית העירונית, לגבי הערבים, יש שתי שכונות גדולות ספציפיות: האחת זו עיר ה^תאחיזה אצאאשזו מאכר, שם מתכננים בינתיים כ-2,000 יחידות דיור, וכן בנצרת, בחלק הערבי, מתכננים 2,000 יחידות דיור. בשכונות האחרות לא הבחנו בין יהודים לערבים, אבל באותן הערים בהן יש אוכלוסיה ערבית, לקחנו זאת בחשבון כמה שנקרא בתכנית: "בניה בשטחים שונים", שכן גם באיפה, גם ברמלה, גם בלוד וגם בירושלים, אנו מתכננים לבנות גם לאוכלוסיה הערבית, אם כי בקנה מידה שהוא לא גדול במיוחד, אבל יש חשובה לסקטור היהודי - ערבי וחשובה למר שהעלה מר טולדנו כאשר לריכוז הערבים בשפת הגליל ובנטיה לגובה.

השר י. גלילי :

שאלה נוספת לשר הפנים - האם אינם קיימים
אמצעים חוקיים מתאימים להגבלת ההתפשטות

ל'תרנ"ב.

אאאאאאאאאאאא

השר ש. הילל : ענין ההתפשטות לרוחב נוגע לבעיה של תכניות

המתאר המקומיות, האזוריות והעירוניות, שבעצם

אף אחת מהן אינה מאפשרת בניה כזו, כפי שהזכיר זאת גם שמואל טולדנו.

הבעיה עם הישובים הערביים הוא תהליך הבנייה שהוא רב יותר מאשר מאפשר

החוק וזו פרובלמטיקה גדולה, שבכל פעם אנו מבססים לפתמורד איתה. כפי

שהזכיר מר טולדנו, יש בזמן האחרון מדיניות יותר נמרצת לגבי צורת

הבניה לפי החוק, הגבלתה וגם הוצאת צווי הריסה. אך אין בזה די ויש

כמה מאות מקרים של בניה מחוץ לחוק שהם בתהליכים משפטיים שונים.

אני חושב כי יש ערנות לזה, בזמן האחרון, במשרד הפנים. אולי ההליכים

אינם נמרצים מספיק, כי זה קשה מאוד ויוצר בעיות גדולות מאוד.

אני רוצה להעיר הערה אחת למנכ"ל משרד השיכון-

לנו ברור כי אנו צריכים לעשות מאמץ ולהוסיף 2,000 יחידות דיור בנצרת

העיר. מר טולדנו אמר כי מבחינת הערים המעורבות, ספק אם אנו צריכים

לעודד התיישבות ערבית בעכו, אך יש מצב דומה ולא פחות פרובלמטי

גם בנצרת. אנו הקמנו את נצרת עילית, מתוך מגמה לשנות את הדמוגרפיה

של המקום, אך מה שקרה בשטח הוא, שהעליה היהודית נתנה יותר מקורות

תעסוקה והביאה יותר ערבים לנצרת תחתית, וכך העליה הערבית היתה

רבה יותר מאשר היהודית. במשך השנים הללו, גידולה של האוכלוסייה

הערבית היה מעל ומעבר למה שהיה חזוי. כלומר, במקום לחקן את העניין,

אנו הגדלנו את הבעיה. אני איני יודע עדיין מה יהיה הפתרון

של כל הקומפלקס הזה של נצרת עילית ותחתית. יכול להיות, שהפתרון

צריך להיות, במשך הזמן, באיחודן של שתי הערים לעיר אחת. אבל לי

ברור לגמרי, שאם אנו הולכים עכשיו בתכנית הזו להביא לפתרון כזה

שבנצרת יבנו 2,000 יחידות דיור, אז קודם כל, הבנייה של 2,000

היחידות הללו תביא לנהירה גדולה יותר של ערבים לנצרת, ואני בכל

לב מציע שנבחן תכנית זו היטב, היטב ולא נלך לפתרונות האלה.

השר ש. הילל

פה מדובר לא על ריבוי טיבעי, אלא על הגירה גדולה מאוד של ערבים לעיר, ואם נבנה 2,000 יחידות דיור, הן לא תקלוטנה פעם אחת ולתמיד את כל התוספת ולא נענה על בעיית הריבוי הטיבעי, אלא ניצור בעיה מאוד מאוד קשה ומסובכת, ואני מציע שנשקול זאת היטב, היטב, לפני שנעשה איזה צעד בקומפלקס הזה של נצרת, ללא מחשבה.

השר י. גלילי : אני חוזר ומדגיש כי לאוכלוסיה הזו אין סטטוס לנושא האוכלוסיה הערבית במדינה. היא הגיעה לנושא דרך תכנית הפיתוח המואץ של הגליל. אאם יש סעיפים שאתם זקוק בהם להכרעה ממשלתית מוסמכת במה שנוגע לנושא הגליל, זה תפקיד הועדה הזו.

השר י. אלון : אני רוצה לשאול שאלה אחת בלבד - בין שזה יוכרע בוועדה הזו, או בממשלה בעיקבות תכנית הפיתוח של שר השיכון, תכנית הפיתוח של שר השיכון התייחסה לבנייתה של השכונה החדשה - מאכר. עפ"י אילו כללים מיועדת מאכר להתאכלס, האם זו הוצאת משפחות ערביות מעכו הצפופה בלבד, או גם ריכוז משפחות מהכפרים? האם זה מיועד לפתור בעיקר את בעיית השיכון של ערביי עכו? ומה עם האחרים?

השר ש. הילל : זו הפעם הראשונה שמדינת א ישראל מחליטה על הקמת עיר ביזמתה, שכל כולה ערבית.

מר ד. ווינשל : זו הפעם הראשונה שבונים עיר ערבית. חוץ מרמלה, הערבים לא בנו אף עיר חדשה בישראל.

השר י. אלון : הם רק הגדילו את הכפרים פי 5 ופי 10.

מר ר. ויצ : הייתי רוצה, לחשומת אלה שעוסקים בנושא להעיר, כי אנו מתכננים בגליל כמה פארקים תעשייתיים, מהם 2-3 הקשורים אינטימית עם ריכוזים גדולים ערביים, לפי תכנון של מקצועי פיתוח מואץ של הגליל. (פארק זה מונח ~~אצאאאא~~, שפרושו ריכוז תעשייתי בלתי מאוכלס ושהעובדים בו מתגוררים בריכוזים העירוניים הסמוכים. זה נוסח מקצועי לצורת התכנון.

ובכן, בקשר עם המגמות הכלליות, שהן בלי ספק נכונות ושהובהרו כאן בעליל, אני סבור, שאם לא תתקבל החלטה מיידית להקמת רובע ערבי בסביבות ח'יפה, העניין עלול לשבש את כל התהליך שאנו רוצים להשיג והוא : שינוי של הפרופורציות באוכלוסיה בין היהודים והערבים בגליל, כשהמצב היום בגליל, לדעתי, מסוכן ביותר. אני מתכוון לקרבת ח'יפה ולא למאכר ולא לשיפולי הגליל, כשזה צריך להעשות בתאום עם תהליך הפיתוח המרכזי הקשור בעיקר לאיכלוס היהודי, שאם לא כן, נחטיא את המטרה העיקרית. רק בצורה זו הבעיה תבוא על פתרונה הלכה למעשה.

מר י. אדמוני : הדברים שנשמעו כאן, הם ללא ספק משפיעים על התכנית שלנו של פיתוח הגליל, ובהכרח יש כמה אלמנטים שאנו יכולים לקבל ולאשר. אין ספק כי יש שילוב בין פתרון הבעיות של הסקטור הערבי לבין הבעיות שהעלאנו. מבחינת השיכון למשל, היתה בעיה האם להקים כפרים ערביים נפרדים, ועל זה קיבלנו תשובה חד משמעית שלילית, כלומר, אין פריסה ערבית נוספת, בשטח, בישובים ערביים כפריים. כלומר, זו עובדה שהבאנו בחשבון ואשר גרמה לכך שאיננו צריכים לשריין שטח להקמת ~~אא~~ כפרים נוספים.

מבחינת השיכון בכפרים הקיימים, בשל המגמה לבנות לגובה, המשמעות של הפריסה בשטח היא שולית ואינה משפיעה על תכניותינו, אם כי, היא מחייבת החלטה כשלעצמה.

מר י. אדמוני

לענין הערים - אני אישית מסתייג מההצעה
בענין מאכר. אני חושב שזו טעות להקים עיר ערבית בגליל המערבי,
בקרבה כל כך גדולה לגבול הצפון. לדעתנו, אצא הנטייה היתה באמת
ללכת לערים מעורבות - ובענין זה נאמר, שמצינונו נראה בהחלט כדבר
הפוחי כדי לדלל את האוכלוסיה בגליל, אולי ללכת לאזור שפרעם, שהוא
קרוב יותר לאזור התעשייה של חיפה. הקמת עיר באזור מאכר, פרושה הקמת
עיר גדולה בגליל המערבי, עם כל מה שמשתמע מכך, ולא צריך הרבה דמיון
לראות מה יתפתח שם.

אשר לתעסוקה צמודה לכפרים הערביים, אצא
הוזכר פה כי מדובר על הצמדת שטח לפיתוח תעשייתי לכפרים עצמם. אם כי
מדובר בשטחים קטנים יחסית וכן על תעסוקה חלק מהאוכלוסיה הערבית,
הרי מדובר על שטח שאנו נפתח בגליל ואשר לא מעט מערביי הגליל ימצאו
תעסוקה במפעלים שאנו נקים, שהם לצרכי האוכלוסיה הערבית.

היות ולדברים העיקריים אי-אפשר לקבל החלטה

בתכנית השיכון היהודית, אלא צריך יהיה להחליט בנפרד, בעיקר לגבי
מערכת ההחלטות המתחייבות מהדברים שהעלה טולדנו, ושהן לא יכולות
להתקבל בפורום הזה, אנו מציעים, שבשיתוף עם משרדו של מר טולדנו
נביא מספר סקרים שיתנו לנו נתונים החשובים לתכנון המפורט של השטח
והמגע בינינו לבין הערבים בגליל. אצא אצא אצא אצא אצא אצא אצא אצא
וכן
אצא שנביא עובדים מצוות העובדים במשרדו של טולדנו אשר יצורפו לצוות
התכנון שלנו כדי לתאם את התכנון במלואו. אני חושב שבנושא זה יש
הבנה, כי שוחחנו כבר עם מר טולדנו, ואם נצליח לתאם זאת במדויק,
אז בהחלט, 2 המגמות, יכולות לפעול ביחד.

מר א. ביידיץ :

בדבר הסקטור הערבי בגליל, בחסונת המצב של הפעילות היום, אנו רואים את תכנית הסוכנות, ואנו בשלבים די מוקדמים שילכנו בה את ראיית הריכוזים הבדואים וזה עבר את בחינת צוות התכנון יחד איתנו. אבל אם נוגעים בבעיה העיקרית, זה לא עובר את הבדיקה ומתעוררת מספר שאלות :

הקביעה של משרד השיכון, כפי שהוכרזה, חייבת לדעתנו לעבור בדיקה של גוף אחד ורשות אחת שתראה את כלל הצרכים, הן של הסקטור הערבי והן של שילובם בתכניות הפיתוח היהודיות בגליל.

בשעתו, כשתיכנונו את מאכר, אצא ראינו אותה כפתרון לפינוי העיר העתיקה בעכו ודיברנו על 200 יחידות דיור. היתה הצעה נגדית שהיא ברת ביצוע מבחינת הרזרבה הקרקעית וזו שפרעם ונ'יתן לבדוק את ענין חיפה.

היתה פנייה מצד בר-לב להקצות קרקע לתעשייה לסקטור הערבי. התחלנו לאתר שטחים בשיתוף פעולה עם טולדנו, אבל זה צריך לעבור בדיקה נוספת.

עם זאת, התעוררו שאלות - האם באזור תעשייה יהודי שרוצים לאתר לכרמיאל, ישולבו גם ערבים, או שנשלבים בסמוך, באזור שטח 9 - לפי הצעתו של היועץ לשר בר-לב בענין הקצאת שטחים לערבים?

צריך להיות קו מנחה, שיהיה פועל יוצא של הערכת מצב ובדיקה של צוות תכנון, כי מה שקורה אצא היום אלו הן תופעות סטיכיות אשר יביאו לעיוות המגמות.

אגב, כשמדובר על ערים ערביות, צריך לבדוק את כרמיאל כעיר פיתוח ל-20 השנים הבאות.

השר א. ירלין :

בוודאי שעושים דבר טוב כאשר מנסים לדון

על בעיות הגליל לטווח ארוך ושוקלים גם את

בעיתא הפיזור והריכוז של האוכלוסיה הערבית. אך אני רוצה להגיד כי מידת הלאומנות של האוכלוסיה הערבית תהיה פונקציה של יחסי ישראל-ערב ולא פונקציה של איכלוס הגליל ביהודים והוצאת הערבים. אני לא גורס את הקמת הישובים המעורבים ואיני רואה שום פשרה, שום תכלית ושום יתרון ביצירת שכונות ערביות בישובים יהודיים, כי איני חושב שנצליח להוציא מספרים גדולים של ערבים ורק ניצור בעיות במקומות שהן עדיין אינן קיימות ולא נפתור את בעית הגליל ויחסי הכוחות הדמוגרפיים המדאיגים.

כדי לפתור את הבעיה הדמוגרפית של הגליל,

אין מנוסא לממשלת ישראל להגיע לזה שתכנון הבנייה הציבורית באזור החוף יעבור לאזור הגליל. זה ענין קשה, כי קשה לנו להתגבר, מצד אחד, על אאאאא הריכוז המטרופוליטני של תל-אביב, אבל מצד שני, אין שום נימוק לכך שיהודים לא יחיו 100 קילומטר מתל-אביב. ואם מדברים על תכניות לטווח ארוך ואם לוקחים בחשבון שהאזור המטרופוליטני של תל-אביב סתום לחלוטין, ואין לו פתרון, לא בנתיבי איילון ולא ברכבת תחתית, הרי מוטב במיליארדים שמסקיעים בפרוייקטים אלה לבנות ערים חדשות. זו החלטה שצריך להגיע אליה, ואם נגיע עוד ל-5 מליון יהודים בארץ, שמהם מליון, מליון וחצי יהיו בגליל ומליון וחצי כנגב, הרי ^{הערבים} נוכל להתמודד עם חצי מליון אאאאאא שיהיו בשנת 1990 או 2000 צאאא ביתר קלות מאשר ע"י בניית שכונות ערביות ברמלה או בחיפה. אם נביא עוד שכונות ערביות לתל-אביב, אולי זה יבריא קצת יהודים מתל-אביב, אבל זה לא פתרון •

העברת יהודים לגליל חשובה גם כדי להתגבר

על הבעיה של דרום לבנון. טריטוריאלית, מי שמסתכל על המפה, רואה כי הגליל הערבי הוא המשך של לבנון, ואנו צריכים ליצור תנועה יהודית לאורך הגבול, לחוסה מאוד, כדי לשבור את הרצף הזה של דרום לבנון - הגליל המרכזי. אני לא בעד הכפלה של צפת - כי כמרכז חשוב הסטורית

לעם היהודי, אני בעד זה שתשאר מיניאטורית ויפה. בענין זה, אפשר להגדיל את אזור מעלות מבחינה אנושית, פלוס ריכוז של ישובים סביב בירגית, ואם אפשר, פארק תעשייתי, דווקא בקו זה. אני משלים עם זה שבין כרמיאל ומעלות יהיו ערבים, בתנאי שהרצף הזה של דרום לבנון ישבר ע"י איכלוס יהודי. זה לדעתי הפתרון: יהודים לגליל ושבירת הרצף הטריטוריאלי.

אני חושב, שמה שצריך לעשות לגבי האוכלוסיה הערבית, מבחינת תהליכי האורבניזציה שאין מהם מנוס - אני בעד זה שנהפוך את הכפרים לעיירות ונייעץ לבנות עיר שדה שהיא שילוב של חקלאות ותעשייה באזור ערבה ודרומה ואילו את הכפרים הערביים בגליל נהפוך לערים. יהיו שם ישובים ש-20% מתושביהם יתפרנסו מחקלאות ואילו האחרים מתעסוקות אחרות, בין בשרותים ובין בתעושה. כמו כן, יש להתחיל לבנות לגובה ולא להתחיל להעבירם לחיפה ולתל-אביב. כך מתוך 70 כפרים יהיו 20 עיירות, כאשר יהיו חצי מליון ערבים בגליל - ומבחינה זו, אינני יודע האם צריך עוד לבנות את מאכר, אשר תהפוך שם לנצרת עילית - ויהיה הגיוני לראות זאת כישוב אחד.

אני חושב באמת שבעית נצרת הערבית ותוספת הבניה היא בעיה, אבל נצרת היא מקום כמו ירושלים, ולא יעזור לנו דבר, וכל זמן שיהיו שם ערבים, יהיו שם בעיות שלא יכולים להתגבר עליהם, והזרמה נוספת של ערבים לישוב יהודי, תיצור בעיה כפי שישנה בנצרת. אבל אינני רואה, למשל, בעיה בהזרמת ערבים אשכנזים לשפרעם ולהקים שם עיר גדולה אשר חלק מתושביה יעבדו באזור התעשייה של המפרץ וחלק בתעשייה הערבית. מה עוד, שע"י תהליך האורבניזציה, הבניה לגובה ותכנון המשפחה - יחול שינוי בתהליך הריכוז הטיבעי.

שוב, אני מדגיש, כי לא הייתי רואה את

הפתרון בהוצאת האוכלוסיה הערבית למרכז הארץ, כשאינני רואה בזק

בריוכזים טריטוריאליים ערביים בצפון, בתנאי שהם יהיו מוקפים באוכלוסיה יהודית.

מר ש. אטולדנו : ברצוני לענות על כמה שאלות שנשאלו :

המניעים להגירה. ההגירה היא לא משמעותית. היא בעיקר של העדות הנוצריות, שאינם רואים עתיד לילדיהם בארץ ואשר יש להם קרובים בארצות דרום אמריקה ומטבע הדברים הם מזמינים אותם להצטרף לשבת איתם. אין מניע ספציפי להגירה.

באשר לשאלה האם עשינו משאל עם אצל היהודים כדי לוודא האם הם רוצים בערבים? אנו לא עשינו משאל עם, אבל אנו נוכחים בזה יום, יום ושעה, שעה, כאשר באים להציע למשפחה כי חבוא לגור באזור יהודי וכאשר מדברים עם ראש העיר היהודי או עם ראש המועצה על כך, תמיד מקבלים תשובה שלילית. הם לא רוצים תוספת של ערבים. כמו כן אנו רואים את מאשן היחסים במקומות בהם כבר ישנם ערבים, לכן גם אנו לא רוצים שילוב מלא בערים, אלא שכונות ערביות בצד שכונות יהודיות - ויש לזה סיבות הגיוניות. היהודים לא ששים לאוכלוסיה ערבית כסביבתם המיידית.

אנו רצינו לגלגל את זה, מאחר והפתרון, לעניות דעתנו הוא טוב, ומאחר ובנושא הערבי ניתן לעשות זאת, לאור תמריצים וכן במישור היהודי, ניתן לשכנע אולתסביר את הצורך הזה. אני חושב שלגסות רצוי, ואם ניכשל, לא נעשה זאת, אבל הרעיון הוא טוב והפתרון הוא חיובי וקדאי, כשסביר להניח כי 2 הצדדים יקבלו גישה זו.

אני לא נכנסתי לבעיות פוליטיות - אנושיות של ערביי ישראל - יכולתי לדבר על זה במשך שעה ארוכה - כי זה לא

מר ש. טולדנו

הנושא שלשמו אנו יושבים כאן. אני יכול להרחיב את הדיבור בנושא זה, אך אין לו שום קשר לנושא של היום.

מר י. צור : אבל מאחר ודיברת על התפוררות החמולה, מבלי

להביא הרצאה מפורטת, הייתי רוצה לדעת מה

נוצר במקום זה. מה בכל זאת קורה שם?

מר ש. טולדנו : המנהיגות המסורתית איבדה את השליטה ומוכרחים

לעבור למנהיגות חדשה, צעירה ומשכילה - וזה

נמצא היום בתהליך מעשי. המנהיגות החדשה, פרט לחברי הכנסת והפקידות הבכירה, היא של הדור הצעיר.

לשאלת השר קול - אני מניח שאם הייתה קליטה

נוחה יותר של המשכילים הערביים, המצב היה פחות גרוע, אבל אני לא

חושב, שביסודו, הוא היה משתנה כליל, כי הרקע הוא בסיכסוך הישראלי-ערבי.

ואני חושב שדרוש פתרון, וצריך למצוא תעסוקה נוספת והולמת

לציבור הערבי - שזו מקור הפורענות - אבל אני לא מניח כי אנו יצרנו

בקה את גל הלאומנות, כי זה גורם אחר בתוך שרשרת גורמים, שהעיקרי

ביניהם הוא הסכסוך היהודי-ערבי ובפתרון בעיית התעסוקה, איני חושב

שנוכל להפנות את תשומת הלב הלאומנית של האנשים.

השר מ. קול : אנו משלמים בעד מדיניות מעוותת שהייתה במשך

25 שנה.

השר י. גלילי : אני שולל את זה ששר התיירות מעודד את יועץ

רה"מ לעניינים ערביים בגילוי אופוזיציות

נגד הממשלה, המותר רק לדרג הפוליטי ולא של עובדי המדינה.

מר ש. טולדנו :

היתה שאלה לגבי הדרוזים. אני נחתי

צילום מצב ולא נכנסתי לבעיות פוליטיות

של כל עדה ועדה. ברור שכל עדה זו בעיה בפני עצמה, אבל לצורך הנושא של היום, הנוגע בבעיות של דילול הגליל, לא מצעתי לנכון להכנה לשאלה. העובדה שיש קרוב ל-25,000 דרוזים וצ'רקסים היא משמעותית, וברור לכולנו כי יש בעיות. דרך אגב, התמיכה בראש העדה היא על רקע דתי ולא פוליטי.

השר גלילי שאל איזו הכרעה ממשלתי צריך

לצורך העניין. זה מתחיל קודם כל מכך שהשר ידלין מתנגד לרעיון של משיכה לערים אחרות, מעורבות. לפי דעתי התנגדותו היא טעות וזו הדרך הטובה. כשהחלטנו את ההחלטה הזו, זה לא היה בגלל בעית איכלוס הגליל, אלא בגלל העניין עצמו של פינוי ריכוזים ערביים - ויש נימוקים רבים מדוע זה טוב, אבל אין לנו לזה גושפנקא. אין גושפנקא להקים 2 ערים או עיר אחת. אין שום החלטה מוסמכת לגבי הקמת מאכר כעיק, אלא כפתרון לעכו. אבל בינתיים נקבע גם כי באותה העיר נקבע גם את התפוזרת הערבית מהמקומות השונים בגליל. לדעתי זה טוב, אבל אין עדיין החלטה מוסמכת על כך.

הוא הדין לגבי ריכוזים תעשייתיים. אנו

הולכים בכיוון של 2 ריכוזים תעשייתיים ערביים נוסף למפעלים בכפרים. אנו דיברנו על ערערה ושיח' סכנין. על שיח' סכנין דובר משום התנחלות הבדואים בגליל. אנו תאמנו עם הסוכנות באשר לריכוזים התעשייתיים, כאשר התברר לי בפגישה עם אדמוני, כי יש תכנית ל-3 ריכוזים, כאשר לנו יש תכנית ל-2 בסקטור הערבי, שלהם יהיו משקיעים יהודיים, אשר יבנו מוסכים, מפעלים ונגריות אאאא ויהיו בעליהם של המפעלים בהם יעבדו ערבים. כל זאת, ששום שבקרוב הערבים, למרות שמצבם הכלכלי איחן, עדיין אין עשירים המוכנים להשקיע בתעשייה. אם כן, כפי שאמרתי, מרבית 50 המפעלים יהיו בבעלות יהודית. לכן עכשיו צריך להחליט האם מבטלים את

מר ש. טולדנו

בניית המרכז התעשייתי אותו תכננו בצפון ומשתלבים ב-3 הפארקים עליהם דובר בישיבה הזו.

ל-2 המרכזים אותם הזכרתי היתה אצא

דרישה של שר המסחר והתעשייה, נפגשנו איתו, אותה קרקע ואף אחד לא התנגד לזה. אמנם אכן הפינה עוד לא הונחה, ולכן צריך להחליט האם מבטלים את המרכז הזה ואיך משתלבים במסגרת הפארקים הקיימים.

לגבי מאכר - הרעיון המקורי היה כפתרון לחושבי עכו. לאחר מכן הועלה הרעיון של חוספת הקפריים מהאזורים הסמוכים.

אדמוני הציע כי יצורף עובד הלשכה שלנו לצוות התכנון לשנה הקרובה, כי הבעיות ממש משתלבות ואני חושב שאין שוני בגישה.

ענין הערים המעורבות מחייב החלטה. אנו נצטרך כמובן להגיש תכנית בהתאם, כשאני חושב שהפתרון הזה הוא פחות גרוע מהאפשרות האחרת.

לשבירת הרצף, לעניות דעתנו, זה לא מספיק כי ריכוזים המאוכלסים באוכלוסיה ערבית יהיו מוקפים בריכוזים יהודיים, וכפקיד ממשלתי, אני מרשה לעצמי להגיד, כי זה לא כל כך טוב מה אצא שיהיה מאחרי הרצף.

באשר לקליטת משכילים - הממשלה גן אמרה שצריך לקלוט משכילים, ועובדה שקיבלנו 24 משרות לקליטתם.

באשר לנצרת - דעת קרובה מאוד לדעת השר הילל. אני חושב ש-2,000 יחידות דיור בנצרת תחתית, זה לא בדיוק מה שאנו מתכוונים לו.

אני חושב, שלגבי מה שנאמר היום, יש להביא
זאת לממשלה להחלטה, כשעדיף שכדאי שמישהו

מר מ. ברזון :

ייקבע כמחליט בדברים.

האם היתה איזו התאמה עם משרד מבטחון בנושא
הפעילות של היום?

מר ע. שפירא :

זה מעקב אותנו באישור תכנית פיתוח הגליל?

השר א. ארזן :

שום דבר, מייד תשמע.

השר י. גלילי :

השר י. גלילי : אני מציע שאנו היום נסכם את הדברים הבאים:

1. שאנו נצטרף את הנציג של היועץ לרוה"מ לעניינים ערביים לצוות המנכ"לים העוסק בהכנת התכנית לפיתוח המואץ של הגליל.

2. שאנו נבוא בדברים עם שר השיכון ושר הפנים, כדי לערוך בדיקה מוקדמת של עניין מקר, שפרעם ונצרת, לקראת דיון בממשלה בנושא השיכון - ונבקש לשתף בכך את יועץ רוה"מ לעניינים ערביים.

כי כפי שאמרת*, אנו הגענו לזה דרך הגליל ההררי, אבל בינתיים שר השיכון הביא לממשלה תכנית כוללת אשר בתוכה הופיע עניין מקר, שפרעם ונצרת, דבר שלדעת צריך לשקול גם מההיבט שאותו הציג בפנינו מר טולדנו.

3. אני אבקש מטולדנו להכין לי מצע עם הבעיות שהוא חושב שהן טעונות הכרעה בנושא הגליל, ושהן משתלבות בתכנית שאנו עוסקים בה, ואני אכין טיוטת תכנית וכאשר באחת הישיבות הבאות נעסוק באישור התכנית, אנו נתייחס גם לטייטא הזו.

השר מ. קול : יש כאן כמה נקודות עקרוניות שאינן אאאאאא נוגעות לגליל, למשל, האם ללכת לערים מעורבות?

השר י. גלילי : תמיד יהיו שרים שירצו להעביר נושא מסויים, מבחינת משמעותו העקרונית, לדיון בממשלה, ואנו נעבירו לדיון בממשלה.

מ ח ל י ט י ם:

- א. לצרף לוועדת המנכ"לים העוסקת בהכנת התוכנית לפיתוח המואץ של הגליל, נציג של היועץ לראש הממשלה לעניני ערבים.
- ב. (1) לבוא בדברים עם שרי הפנים והשיכון בדבר בדיקה מוקדמת של תכניות השיכון במאכר, שפרעם ונצרת - לקראת המשך הדיון בתכניות השיכון בממשלה.
(2) יועץ רה"מ לעניני ערבים ישתתף בברורים הנ"ל.
- ג. (1) יועץ רה"מ לעניני ערבים יפרט את הנושאים העיקריים הנוגעים לאוכלוסיה הלא יהודית, הטעונים הכרעה בקשר לתכנית פיתוח הגליל.
(2) יו"ר והעדה להתיישבות, תוך התייעצות עם הגורמים המתאימים, יכין הצעות לדיון וסכום בוועדה, במסגרת המשך הדיון והגשת תכנית הפיתוח של הגליל לאישור הממשלה.